

ΝΕΕΣ ΣΟΝΑΤΕΣ ΓΙΑ-1-ΒΙΟΛΟΝΤΣΕΛΟ/ΠΙΑΝΟ.
Critic's Point

12ες Έλληνικές Μουσικές Γιορτές (ΕΜΓ):

7. Τρεις σονάτες για βιολοντσέλο & πιάνο
σε α' παγκόσμια εκτέλεση.

Ίσαριθμες παραγγελίες του αρχιμουσικού Βύρωνος Φιδετζή, που δέν ξεχνά ότι υπήρξε και λαμπρός τσελίστας και μία ενδιαφέρουσα επιστολή..

29/2016.

του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΣ-ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΟΣ τής Έντεχνης Μουσικῆς, ὁ Βύρων Φιδετζῆς, δέν ξέχασε τῆ νεανική του ιδιότητα ὡς βιολοντσελίστα, ἐφ' ᾧ καὶ ζήτησε ἀπὸ τοὺς τρεῖς συνθέτες τοῦ προγράμματος νὰ γράψουν καθένας ἀπὸ μία σονάτα, ὅχι ἀποιαδήποτε σύνθεση γιὰ βιολοντσέλο καὶ πιάνο. Καὶ τὰ τρία ἔργα εὐτύχησαν καθ' ὅλα ἀνεπίληπτων καὶ αἰσθαντικῶν, ὅσο ἐπέτρεπε καὶ ἡ γραφή τους, ἀπὸ τὸ βιολοντσελίστα Ἰσίδωρο Σιδέρη καὶ τὸν πιανίστα Στέφανο Νάσο ἀξίων κάτι παραπάνω ἀπὸ ἓνα ζεστό καὶ ἐγκάρδιο εὔγε.

1. ΣΥΝΘΕΤΗΣ ΑΠΟΣΙΩΠΟΥΜΕΝΟΣ ΙΔΙΑ ΑΥΤΟΥ ΕΠΙΘΥΜΙΑ:
Σονάτα γιὰ βιολοντσέλο καὶ πιάνο σε ντο, ἔργο 56 (2014/5). Πρὸ μηνῶν ὁ ἐν λόγῳ μοῦ ζήτησε γραπτῶς ἐφεξῆς νὰ μὴν ἀναφέρω τὸ ὄνομά του καὶ νὰ μὴν ἀσχολοῦμαι μὲ τὰ πονήματά του. Ὅπερ καὶ πράττω μὲ ιδιαίτερην εὐχαρίστηση, ἐκφράζοντάς του μάλιστα τῆ βαθειὰν εὐγνωμοσύνη μου ἐπειδὴ μὲ ἀπαλλάσσει ἀπὸ κόπους τωρινὸ καὶ μελλοντικούς.

2. ΛΥΓΝΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (γ. Αθήνα, 1948): *Σονάτα για βιολοντσέλο και πιάνο* (2013-2015): I. Quasi baroque. Αίχμηρὰ διάφωνη άτονικότητα, αναπέμπουσα στο Σκαλκώτα, αΐχμαλωτίζει τήν προσοχή με άλληπάλληλους αΐφνιδιασμούς, δημιουργώντας τήν έντύπωση ότι άποφεύγει σκόπιμα ό,τι θα μπορούσε καν να άποτελέσει ύποψία cantabile. II. Nachtmusik (Νυχτερινή μουσική)-Largo. Πυκνές, διάφωνες συνηγήσεις πιάνου, πάνω σε έκτενεΐς διατονικές, θα λέγαμε, γραμμές βιολοντσέλου. III. Tango. Μακρινές μνήμες Schoenberg και του ρυθμικότερου Σκαλκώτα, στο ίδιο όμως επίπεδο δυναμικής και πυκνότητας γραφής; Μια δεύτερη άκρόαση θα βοηθούσε καλλίτερα να όριστικοποιησουμε τις έντυπώσεις μας ενός έργου με άσφαλώς ένδιαφέρουσα γραφή.

3. ΤΣΑΛΑΧΟΥΡΗΣ, ΦΙΛΙΠΠΟΣ (γ. Καμίνα, Κογκκό, 1969): *Σονάτα για βιολοντσέλο και πιάνο αρ. 2*, έργο 89 (2014). 39 μέρες μετά τα Πάθη κατά Μάρκον του, που τόσο μās έντυπωσίασαν, ό Τσαλαχούρης πέτυχε ένα ακόμη μεγαλύτερο άλμα εις συνθετικό ύψος, ύφος και ήθος με τó άνωτέρω έργο, πραγματικά οΐκουμενικής εύγλωττίας με ό,τι αυτό σημαίνει στον 21ο αΐώνα, όπου έντός 100ετίας ό πληθυσμός του ταλαΐπworου πλανήτη, από τα 2 δισεκατομμύρια ύπερτριπλασιάσθηκε στα 6,3 δις—μαζί του φυσικά αυξήθηκαν ανάλογα και σε διαμέτρημα οΐ συνθέτες, από τήν τέως Σοβιετικήν Ένωση και τήν Άσία, ιδίως Ίαπωνία και Κίνα, που προελαύνουν με βηματισμούς γιγάντων, έτοιμων να σαρώσουν τους καλλικάντζαρους τής δυτικής «πρωτοπορείας». Η Σονάτα του Τσαλαχούρη, άπετέλεσε έκπληξη ακόμη μεγαλύτερη τών Παθών κατά Μάρκον. Άς τήν πλησιάσουμε περισσότερο: I. Lento-Moderato. Μουσική που σε αΐχμαλωτίζει αυτoστιγμεί. Θαυμαστά διακριτοΐ αλλά και άλληλοσυμπληρούμενοι οΐ ρόλοι τών δύο όργάνων: κρυστάλλινο πιάνο (στις ψηλότερες περιοχές;), όνειρικό cantabile βιολοντσέλου ξαναζωντανευαν μια μουσική ψυχή που τόν παλμό της θα αναζητούσαμε στους μυθικούς πια σήμερα χρόνους τών Σεζάρ Φράνκ, Έρνέστ Σωσσόν και Γκυγιώμ Λεκέ II. Valse-Allegretto: Τό πιάνο έδω, γίνεται λιγότερο αΐχμηρò προσεγγίζοντας άρμονικά περισσότερο τó βιολοντσέλο, σε ένα στροβιλισμό που στο πνεΐμα (όχι στο γραμμα) θυμίζει τó δραματικότερο Σοστακόβιτς. III. Tempo di Marcia Funebre (δηλ. Άγωγή Πένθιμου Έμβατηρίου) Ύπέροχες άρμονίες που ξαναζωντανεύουν, τó ξανατονίζουμε έμφατικά, όχι τó γραμμα, αλλά τόν ψυχισμό ενός Φράνκ και Φωρέ. IV.

Andante Προσδοκώμενο ολοκλήρωμα μιᾶς μεγαλειώδους χειρονομίας καὶ μιᾶς καταθέσεως ψυχῆς, μὲ κορύφωμα τὴν εὐφυέστατη ἐναλλαγή κλίμακος κατὰ τόνους μὲ ἡμιτόνια, σχῆμα τόσο ἀγνοημένο ἀπὸ μυριάδες σύγχρονους συνθέτες πιθηκίζοντες ἀλλήλους. Ἄφησα πίσω μου τὰ 60 σκαλοπάτια (σωστό...Παλαμῆδι) τοῦ κακοχτισμένου Ὁδείου Ἀθηνῶν, μὲ τὴ βαθύτατη πίκρα ὅτι εἶχα ὑπάρξει ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐλάχιστους μάρτυρες μιᾶς, τολμῶ νὰ πῶ, ἱστορικῆς στιγμῆς Ἐντεχνῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς. (Ὁδεῖο Ἀθηνῶν, 2.6.2019).

* * *

Υ.Γ. Θεωρώντας ὅτι παρουσιάζει εὐρύτατο ἐνδιαφέρον γιὰ κάθε μουσικό ἢ φιλόμουσο μὲ ἐπίγνωση τῆς σημασίας τοῦ τί ἐστὶ παιδεία, μουσικὴ καὶ γενικῆ, ἀναδημοσιεύω ἐδῶ (διατηρώντας τὸ μονοτονικό της σύστημα) τὴν ἀπὸ 27 Μαΐου 2016 ἐπιστολή-σχόλιο στὴν κριτικὴ μου ἀρ. 23/2016 (ἀνάρτηση, Σάβ. 21.5.2016) γιὰ τὸν Ἰάπωνα βιολιστὴ Ryū Goto, τοῦ μουσικολόγου, βιολιστοῦ καὶ πρώην παρουσιαστοῦ τοῦ Τρίτου Προγράμματος τῆς ΕΡΑ κ. **Θόδωρου Λούστα**. Ἐγγραφα, ἐκεῖ, ὅτι ἔρευνά μου στὸ Διαδίκτυο (προφανῶς ἀνεπαρκῆς: ἐκεῖ βρίσκεις σχεδὸν τὰ πάντα, ἀρκεῖ... νὰ ἔχεις ἄφθονο χρόνο, ἀγαθὸ πού δυστυχῶς, ἀνέκαθ' ἔπασχα ἀπὸ μεγάλα του ἔλλειμματα) μοῦ εἶχε ἀφήσει τὴν ἐντύπωση ἀνεπαρκοῦς ἀπασχολήσεως τῶν μεγάλων σοβιετικῶν βιολιστῶν μὲ τὸν Παγκανίνι. Ὁ λόγος ὅμως στὸν κ. Λούστα, ἀφοῦ τὸν εὐχαριστήσω θερμὰ γιὰ τὴν πολὺτιμα τεκμηριωμένη ἀνασκευὴ τῆς ἐντυπώσεώς μου.

Αξιότιμε κ. Λεωτσάκο,

σας εκτιμῶ ιδιαίτερα, γνωρίζοντας τα βιβλία, τις μεταφράσεις, τις ἔρευνες καὶ τα ἀρθρα σας ἤδη ἀπὸ τὴ δεκαετία του 1980, ὅταν ἤμουν φοιτητῆς μουσικολογίας στὴ Θεσσαλονίκη, μὲ βασικούς καθηγητῆς τον κ. Δημήτρη Γιάννου καὶ τον κ. Δημήτρη Θέμελη. Σε πρόσφατη κριτικὴ σας στο Critics Point (γιὰ μιὰ συναυλία τῆς ΚΟΑ) αναφέρετε ὅτι «μένετε με τὴν ἐντύπωση πὼς οἱ σοβιετικοὶ βιολιστῆς ἀγνόησαν τὸν Paganini». Επιτρέψτε μου – με τὴν ιδιότητα τοῦ βιολιστῆ, καθὼς καὶ τοῦ μανιώδους συλλέκτη δυσεύρετων ηχογραφήσεων – νὰ σας ἐπισημάνω ὅτι ἡ ἐντύπωση αὐτὴ ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα: στὴν πρώτη Σοβιετικὴ Ἐνωση πολλοὶ βιολιστῆς εἰδικεύονταν ἢ διακρίθηκαν στα ἔργα τοῦ ἰταλοῦ συνθέτη. Πρωτίστως ὁ Leonid Kogan, ὁ ὁποῖος

ΝΕΕΣ ΣΟΝΑΤΕΣ ΓΙΑ-4-ΒΙΟΛΟΝΤΣΕΛΟ/ΠΙΑΝΟ.

λάτρευε τον Paganini και ήταν βαθύς γνώστης της ζωής και του έργου του. Ο δήμος της Genoa τον τίμησε, δανείζοντάς του το περίφημο βιολί του Guarneri del Gesù που ανήκε στον ίδιο τον ιταλό συνθέτη. Ηχογράφησε δυστυχώς 7 μόνο από τα 24 καπρίτσια για βιολί σόλο (έργο 1), σονάτες για βιολί και κιθάρα, το πρώτο κοντσέρτο για βιολί και ορχήστρα (δύο φορές, στη Μόσχα το 1950 υπό τον Vasily Nebolsin και στο Παρίσι το 1955 υπό τον Charles Bruck), την Campanella από το δεύτερο κοντσέρτο, το *Cantabile* σε ρε μείζονα, *Cantabile* και *Βαλς*, τη φαντασία στη χορδή σολ, σε ντο ελάσσονα, έργο 24, πάνω στην άρια του Μωυσή *Dal tuo stellato soglio*, από την όπερα *Ο Μωυσής στην Αίγυπτο* του Rossini, την *Εισαγωγή και παραλλαγές πάνω σε ένα θέμα της όπερας La Molinara* του Giovanni Paisiello, *I Palpiti* έργο 13, για βιολί και ορχήστρα, πάνω στην άρια του Tancredi *I tanti Palpiti* από τη φερώνυμη όπερα του Rossini, σε επεξεργασία του Fritz Kreisler για βιολί και πιάνο κ.ά. Εκτός από τον Kogan ιδιαίτερα σημαντικός ήταν ο Γιουλιάν Σιτκοβέτσκι – Yulian Sitkovetsky (1925-1958), που πέθανε νεότατος. Περίφημη είναι η ηχογράφησή του στο δεύτερο κοντσέρτο, αλλά και στο *Moto perpetuo*, έργο 11, τις *Μάγισσες – Le Streghe*, σε ρε μείζονα, έργο 8, σε επεξεργασία του Fritz Kreisler για βιολί και πιάνο, κ.ά. Δεν θέλω να σας κουράσω με άλλους! Νομίζω πως όλα σχεδόν από τα παραπάνω είναι προσιτά για ακρόαση και στο youtube. Μόνο ο Νταβίντ Όιστραχ είναι αλήθεια πως δεν ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τον Paganini! Έλεγε πως γι' αυτή τη μουσική υπάρχει ο Kogan.

Με εκτίμηση,

Θόδωρος Λούστας,

μουσικολόγος, βιολιστής, πρώην παρουσιαστής του Τρίτου Προγράμματος.
